

SELV-EVALUERING AF VÆRDIGRUNDLAG MIDTJYSK EFTERSKOLE 2017

Følgende er Midtjysk Efterskoles oplæg til den lovpligtige selvevaluering af værdigrundlaget. Det er udarbejdet med baggrund i strukturerede interviews med medarbejdere og ledelse i efteråret 2015 samt en efterfølgende "syretest" af de fremkomne resultater i forbindelse med en medarbejderdag.

Det samlede oplæg som fører frem til skolens selvevaluering samt baggrunden herfor kan findes i det følgende. Efter ønske fra bestyrelse og ledelse fokuseres der særligt på begreberne tolerance og anerkendelse.

Kildeangivelser og anden dokumentation findes fra dokumentets 8. side og frem.

HOVEDPUNKTER / EXECUTIVE SUMMARY

Midtjysk Efterskole opererer i det daglige ud fra begreber som tolerance og anerkendelse. Der er på skolen en stærk tro på, at det nytter at gøre noget: At prøve kræfter med fagene og tale sig frem til løsninger. Også selvom det tager tid og koster energi.

Der er en lige linje fra værdigrundlag og daglig praksis til skolens rødder i afholdsbevægelsen, som netop også gjorde noget ved problemerne. Det mest kendetegnende for Midtjysk Efterskole er måske i virkeligheden den måde, som værdigrundlaget udledes på.

Skolens værdigrundlag er nemlig alment dansk eller "almindeligt" i ordets bedste forstand. Bl.a. derfor lever Midtjysk Efterskole afgang op til sit værdigrundlag.

Værdigrundlaget beskriver imidlertid ikke Midtjysk Efterskoles særlige måder at gøre tingene på, selvom disse måder er meget *værdifulde* for Midtjysk Efterskole. Måske endda definerende for skolens hverdag og praksis. Begrebet anerkendelse nævnes ikke i skolens værdigrundlag.

Spørgsmålet er derfor, om Midtjysk Efterskole kunne have glæde af at arbejde med og

præcisere sit værdigrundlag, eller om skolen er bedre tjent med de nuværende brede formuleringer. Dette kunne særligt gøre sig gældende i forhold til begreberne *tolerance*, *dialog* og *anerkendelse* samt "troen på" *at gøre noget*.

Et uændret værdigrundlag giver bedre muligheder for fremtidige justeringer i den pædagogiske og ledelsesmæssige praksis.

Et bearbejdet værdigrundlag vil "kanonisere" og fastholde skolens særlige kendetegn og måske skærpe den bevidstheden herom både internt og eksternt.

EVALUERING AF VÆRDIGRUNDLAG

INDLEDNING OG BAGGRUND

Af loven om frie kostskoler følger, at en efterskole skal have et fast formuleret og offentligt tilgængeligt værdigrundlag på hvilket, den skal basere og kunne begrunde sin daglige praksis. Der skal foretages en selv-evaluering af værdigrundlaget hvert andet år. Ministeriet stiller krav til en værdigrundlaget, således at det ikke blot beskriver praksis, men fremstiller *hvorfor*, man på en skole har valgt at gøre tingene på en bestemt måde.

Nærværende oplæg er udarbejdet til brug for bestyrelsen for Midtjysk Efterskole som del af skolens proces med selv-evaluering af værdigrundlaget. Oplægget skelner ikke skarpt mellem formålsbeskrivelsen og værdigrundlaget, men medtager begge, da der er tilkendegivelser af værdiforestillinger i begge dele.

Oplægget er udarbejdet på baggrund af strukturerede interviews med elever, lærere og ledelse samt en temaformiddag med lærere og ledelse på baggrund af det udførte arbejde i efteråret 2015. Der var blandt lærere og ledelse på Midtjysk Efterskole en udbredt konsensus om pointerne i den korte skrivelse "Sammen om fremtiden," som udtrykker de væsentligste pointer fremkommet i forbindelse med ovennævnte undersøgelse og analyse. Derfor giver det for Midtjysk Efterskole god mening af bruge dette som baggrund for en struktureret beskæftigelse med skolens værdigrundlag som led i selv-evalueringen af samme. "Sammen om fremtiden" er vedlagt nærværende.

HVAD ER VÆRDIER?

Der er bred enighed i samfundet om det gode og tilstræbelsesværdige i at have formulerede værdier. De fleste offentlige og private virksomheder af en vis størrelse har en værdipolitik eller -beskrivelse. Kulturministeriet nedsatte i 2012 en "Værdikommission" og diverse kanoner som siden 1994 blevet udarbejdet fra Kulturministeriet, må antages at være del af samme bevægelse mod at ville fastholde eller definere værdi. Senest har nu tidligere kultur- og kirkeminister, Bertel Haarder, taget initiativ til "Danmarkskanon" indeholdende de for danskerne væsentligste værdier. Den vender vi tilbage til. Sammenfattende kan vi sige, at værdier tilsyneladende betyder meget for os. Man kan sige, at det er en værdi i sig selv at have værdier.

Når vi taler værdi i en sammenhæng som nærværende, er der ikke tale om f.eks. brugs-,

nytte- eller bytteværdi. Der er ikke tale om størrelsen på en bankbog. Ej heller en valutas værdi i forhold til en anden. Det er noget andet, der er på spil. Men hvad?

Det nærmeste, vi kan komme det, er nok snarere, at der er tale om typer af adfærd og et sprog, der knytter sig adfærden. Sprogliggørelsen af adfærden er i så fald det, der i Undervisningsministeriets forståelse kvalificerer en værdi til at være en sådan. Det er her, man med ord kan begrunde *hvorfor* man gør, som man gør.

VÆRDIERNE PÅ MIDTJYSK EFTERSKOLE

Formålet på Midtjysk Efterskole er ifølge vedtægterne at "drive en efterskole, som på et kristent-humant grundlag giver eleverne en personlig udvikling og menneskelig modning samt en almen opdragelse og uddannelse.

Ifølge vedtægterne "bygger" skolens værdigrundlag på de fire herunder citerede "bullets." Det er interessant at det ikke specificeres om der skal "bygges videre på" disse, eller om den værdimæssige bygning står på en uforanderlig sokkel. Det er endvidere ikke sprogligt klart, om teksten er skolens værdigrundlag, eller om den faktisk snarere er en beskrivelse af og udtryk for konkret levede værdier. Følgende fremgår:

- *At vi ser en styrke i at alle mennesker er forskellige og unikke. Respekten for denne mangfoldighed er et bærende element på Midtjysk Efterskole.*
- *At vi tror på et gensidigt forpligtende fællesskab, der hviler på tolerance, tillid, ansvarlighed, engagement og respekt for hinanden. Vi er alle, såvel elever som personale bidragere til dette fællesskab med de ressourcer vi råder over.*
- At vi tror på demokratiske principper med solidaritet som bærende holdning.
- At vi tror på vigtigheden/betydning af, at eleverne kender til den kultur de er rundet af for dermed at ruste dem til en fremtid, der er præget af udvikling og omskiftelighed.

De værdibærende narrativer eller fortællinger indenfor en organisation hænger ofte sammen i klynger eller typer af fortællinger. På Midtjysk Efterskole fortæller elever, lærere og ledelse primært om følgende (efteråret 2015):

- de særlige linjefaglige opdelinger og kvaliteter
- engagementet på skolen
- måden, man er sammen på (herunder skolens fokus på dialog).

Sammenstiller man disse tre typer af narrativer med skolens historiske udgangspunkt i bestemte grene af afholdsbevægelsen, giver det mening at anskue skolens overordnede værdiforestilling som værende båret af en stærk tro på, at det både nytter og er dannende at gøre noget: Forsøge, give sig i kast med nye aktiviteter, føre en dybdegående dialog med det formål at fremkomme med en løsning på et problem:

”Sandheden er konkret på Midtjysk Efterskole. Det handler om at gøre noget. At foretage sig noget er selve udgangspunktet for dannelse. Ikke metafysik.”

*Sammen om fremtiden,
VOSTOK kommunikation 2015*

Tidligere kultur- og kirkeminister Bertel Haardes proces mod en dansk værdikanon via et antal udvalgte ”kuratorer” samt efterfølgende afstemning på nettet blandt ”danskerne,” mundede ud i ti værdier, som kan anskues som et bud på en konsensus om, hvad vi som folk finder værdifuldt:

- den kristne kulturarv
- det danske sprog
- foreningsliv og frivillighed
- frisind
- frihed
- hygge
- kønsligestilling
- lighed for loven
- tillid
- velfærdssamfundet

Sammenstiller vi dette med Midtjysk Efterskoles værdier opstillet i lignende punktform, danner der sig et billede. Først punktformen:

- det kristent-humane grundlag
- respekt for den enkelte og mangfoldigheden

- det forpligtende fællesskab
- tillid
- demokrati
- solidaritet
- kendskab til og forankring i dansk kultur

Formulerer vi det en anelse friskfyr-agtigt, kunne Bertel Haarder tilnærmelsesvist have sparet sig sin kommission og kopieret fra værdigrundlaget på Midtjysk Efterskole. Det kunne vanskeligt have ramt det kulturministerielt understøttede forsøg på at formulere konsensus bedre.

Midtjysk Efterskoles værdigrundlag synes at være så tæt på et forestillet, fælles-dansk værdigrundlag, som man vist kan komme: det er "kristent-humant" uden at være egentlig religiøst. Det favner både en vis konservatisme (det er godt at kende sit historimæssige udgangspunkt), men medtager også værdier som fællesskab, individets stilling og solidaritet. Vi kommer hele vejen rundt.

At dømme ud fra de fortællinger om livet på skolen, som fremkom ved VOSTOK kommunikations undersøgelse i efteråret 2015 samt kommunikationsmedarbejder Søren Bloch med fleres selv-evaluering af værdigrundlaget fra 2014, er der rød tråd i tingene:

Den helt korte analyse er, at Midtjysk Efterskole lever op til sit værdigrundlag. Den lidt længere, som muligvis har et større fremadrettet læringsmæssigt potentiale, er, at det for en veldrevet skole med et fagligt og menneskeligt velkvalificeret personale samt en overordnet set velfungerende elevgruppe, måske heller ikke er (eller bør være) så vanskeligt at leve op til værdierne som beskrevet i værdigrundlaget. De er så almene og bredt velfunderede i den overvejende del af den danske befolkning, at de nærmer sig det selvfølgelige. Det er ryggrads-stof.

Det særlige synes derimod at være *måden* hvorpå værdierne praktiseres: Fokus på konkret handling fremfor (f.eks. religiøse) abstraktioner, fokus på samværsmåden (og dialogen om dette) samt engagement i hele tiden at få alt dette til at virke og lykkes. Spørgsmålet er, om dette mere reelt afspejler skolens faktisk levede værdier? Om det, der tilsyneladende er redskaber i værdigrundlagets tjeneste, igennem årene har antaget former, som faktisk legitimerer sig selv?

Til eksempel: Er det, at eleverne skal prøve alle linjer, blevet en selvstændig værdi fremfor

en konkret måde at praktisere almen dannelse? Har dialogen antaget karakter af mere end et middel og er blevet en egentlig værdi fremfor én af flere mulige måder at praktisere respekt for forskellighed på?

Har Midtjysk Efterskole fundet en form og dannet en kultur med selvstændige værdiforestillinger, som rækker ud over eller "farver" dele af det eksisterende værdigrundlag på sin egen og særlige måde? Det tror vi.

KONKLUSION

Enhver organisation opnår på et tidspunkt et egen-liv og synes at blive mere end summen af sine medlemmer. Dette "mere" synes at kunne passere fra medarbejder til medarbejder og fra leder til leder – og faktisk i generationer. Det er som regel dette, som er det mest kendetegnende for en organisation.

Det er den ene side. Den anden er, at der hele tiden sker noget med organisationer, som på trods af deres særpræg aldrig kan være statiske størrelser. De har en egen-dynamik, hvilket naturligvis også gør sig gældende for det omkringliggende samfund.

Midtjysk Efterskole lever, jf. det foregående, afgang op til sit værdigrundlag. Men dele af den daglige praksis er blevet så væsentlige elementer, at de kan siges at antage karakter af egentlige værdier: Noget vi gør og siger, fordi vi er enige om, at det er værdifuldt at gøre og sige sådan.

Der kunne muligvis være god organisatorisk læring og udvikling i at tage stilling til, hvad der er vigtigt og bør befinde sig i værdigrundlaget som en slags rettesnor for den daglige praksis på tværs af skolekreds, bestyrelse, ledelse og medarbejdere.

For Midtjysk Efterskole er både i daglig praksis og i udadgående kommunikation kendt for *måden* at gøre tingene på, som muligvis også er de reelt levede værdier på stedet. Det må være et spørgsmål til videre diskussion, om Midtjysk Efterskole kan se gevinster i at præcisere og tydeliggøre sine værdier, eller om skolen er bedre tjent med de nuværende, ganske brede formuleringer.

KILDER

Carl Henrik Koch: værdi i Den Store Danske, Gyldendal. Hentet 10. januar 2017 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=181514>

Kulturministeriets "Danmarkskanon:" <https://www.danmarkskanon.dk/>

"Sammen om fremtiden," VOSTOK kommunikation 2015 – vedhæftet herefter

Midtjysk Efterskoles hjemmeside (januar 2017)

"Holder værdierne i hverdagen?," Midtjysk Efterskole 2014

Vedtægter (indeholdende værdigrundlag for den selvejende institution Midtjysk Efterskole

---

SAMMEN OM FREMTIDEN

Midtjysk Efterskole og VOSTOK kommunikation efteråret 2015

INDLEDNING

VOSTOK kommunikation har besøgt Midtjysk Efterskole og har talt med elever, lærere, forældre, ledelse og kommunikationsmedarbejder. VOSTOK kommunikation har desuden "stået på hovedet" i brandplatform, hjemmeside, diverse kommunikationsmaterialer samt Efterskoleforeningens Forældreanalyse fra 2014.

Vi er blevet bedt om at mene noget om den fremadrettede kommunikation – og særligt om, hvordan Midtjysk Efterskole kan udtrykke sig (selv) på hjemmesiden.

Nærværende er ikke udtryk for nogen stringent analyse i akademisk forstand. Og så alligevel – det er et forsøg på en redelig sammenfatning af de indtryk, Midtjysk Efterskole har givet og de tanker, de har sat i gang.

Slutteligt forsøger vi at konkretisere tankerne med hjemmeside og sociale medier i fokus.

GRUNDLÆGGENDE FORTÆLLINGER PÅ MIDTJYSK EFTERSKOLE

Det er VOSTOK kommunikations grundlæggende antagelse, at vi udtrykker vores værdier i fortællende form. På Midtjysk Efterskole grupperer fortællingerne sig mestendels i tre kategorier:

- TYPE 1: fortællinger om det linje-faglige
- TYPE 2: fortællinger om engagement i bred forstand
- TYPE 3: fortællinger om måden, man er sammen på

TYPE 1

Én af de mest gennemgående fortællinger om det linje-faglige på Midtjysk Efterskole udtrykkes på forskellig vis som f.eks.:

”Lars troede, han skulle have vandsport – nu har han valgt teater.”
”Lise troede, hun skulle have kunst – men så valgte hun friluftsliv.”

Både elever og forældre giver udtryk for, at alsidigheden og mulighederne er én af skolens absolutte forcer (det var i hvert fald kraftigt medvirkende til, at de valgte Midtjysk Efterskole).

Men hvad er egentlig *værdien* af, at en given elev vælger et andet linjefag, end eleven oprindeligt troede? Det vender vi tilbage til.

TYPE 2

Både lærere, ledelse, elever og forældre giver på hver sin måde tydeligt udtryk for et stærkt medarbejder-engagement i hhv. eleverne (den enkelte og fællesskabet), de enkelte fag og linjer samt skolens overordnede målsætninger. Der bliver sagt ting som:

”Jeg vil gerne vise eleverne, hvor fedt et sprog, tysk i virkeligheden er.”

”Jeg synes, bredden er vigtig – for det er jo de færreste, der bliver professionelle idrætsfolk. De skal have det med sig i hverdagen og videre i livet.”

”Vi ved lige præcis, hvor vi sådan rent udviklingsmæssigt vil hen med eleverne i løbet af et

skoleår.”

TYPE 3

Der har for nylig været en diskussion i lærerkollegiet om, hvorvidt eleverne må have sex, når de er på skolen. Svaret fra ledelsens side og begrundelsen herfor er ganske sigende for måden, hvorpå man ønsker, at eleverne skal omgås med hinanden.

Det er på Midtjysk Efterskole, i lighed med de fleste andre efterskoler, ikke tilladt at have sex. Grundene til forbuddet kan være mange (fra at en skole ikke mener at kunne tage ansvar for eventuelle graviditeter, mens de unge er i dens varetægt, til begrundelse af mere moralsk karakter).

På Midtjysk Efterskole er svaret det simple, at værelseskammeraten, mens ”akten” står på, i effekt vil være forment adgang til sit eget værelse, hvilket hverken er rimeligt for denne eller foreneligt med at leve i et fællesskab, hvor man tager hensyn til hinanden. End of story.

Den enkelte elev følges tæt – og så synes det grundlæggende ”credo” at være reciprocitetsetisk begrundet: ”Vær imod andre, som du gerne vil, at de skal være imod dig.” Eleverne opfordres til at tænke over, hvilke konsekvenser deres handlinger har for andre – og hvordan de gerne selv vil have, der bliver handlet over for dem.

Disse ting giver tryghed på flere niveauer for eleverne.

Det er måske en anelse provokerende, at *dialogen*, som eleverne mødes med og i først fremkommer her på side to. Det gør den ikke til en mindre væsentlig værdi. Både elever, medarbejder og forældre føler sig mødt og inddraget.

BUD PÅ ET OVERORDNET NARRATIV

De fleste steder er der en sammenhæng mellem de fremherskende fortællinger. Nogle kalder det ”metanarrativet.” Engang imellem er det sådan, at et steds grundlæggende fortællinger er indbyrdens i modstrid (og så er der typisk nogle konsulenter, der bliver glade). Det er ikke tilfældet på Midtjysk Efterskole.

Herfra, hvor der skrives, synes der er at være en ret klar linje i det, der foregår. På skolen fornemmes den i alt, hvad der sker, men den er ikke eksplicit artikulert – den kommer til udtryk i fortællinger af de tre typer.

Vi vover nu pelsen med et bud på en sammenhæng, idet vi dykker en smule ned i historien:

Midtjysk Efterskole har rod i afholdsbevægelsen, som ved diverse opslag viser sig at være en helt særlig "afart" af danske, folkelige strømninger. De fleste af os kender nok grundtvigianismen og Indre Mission. Disse strømninger stod i modstrid til det ideologiske udtryk, afholdsbevægelsen de fleste steder fik. For nok var grundtvigianerne og de indre-missionske rygende uenige om mangt og meget; de var dog enige om ét: Det var troen ene og alene, som kunne forbedre mennesket – ikke gerninger.

Afholdsbevægelsen mente derimod, at gerninger og systematik i udførelsen af disse kunne forbedre mennesket (hvorfor både grundtvigianerne og de indre-missionske fandt, at afholdsbevægelsen let kunne lede til selvretfærdighed).

Hvor bringer dette os nu hen – som andet end en akademisk øvelse?

Påstanden herfra er: Midtjysk Efterskole er den dag i dag gennemsyret af en tro på (eller blot: "stærk fornemmelse af"), at det *i sig selv* nytter at *foretage sig noget*. Handlinger kommer så at sige før tro. Man kan så at sige *danne sig* ved at *gøre noget*.

Alsidigheden synes at udtrykke en særlig facet af dette "grundlæggende værdikompleks." Når eleverne citerer Bo for, at "man ikke kan være verdensmester i alt," men gerne skal prøve det meste, synes dette faktisk yderligere at understrege pointen: Det er faktisk vigtigere, at du gør noget frem for kvaliteten af det, du gør:

Selve værdien af, at eleven prøver kræfter med f.eks. teatret er større end det kunstneriske udtryk, der kommer ud af det. Værdien af, at en elev udvikler sig igennem vandsport er større end den personlige tid for 100 meter crawl.

Sandheden er konkret på Midtjysk Efterskole. Det handler om at gøre noget. At foretage sig noget er selve udgangspunktet for dannelse. Ikke metafysik.

Dermed ikke sagt, at skolen fornægter sit udgangspunkt i det danske forenings-, højskole

og traditionslandskab i bred forstand. Det ses tydeligt i vedtægter og værdigrundlag. Midtjysk Efterskole står på Danmarks idémæssigt arvegods – og ønsker at vise eleverne, at de gør de også. På denne måde får skolen et anstrøg af konservatisme (vel at mærke i det mest upolitiske form, man kan forestille sig).

Summa summarum: Et meta-narrativ kunne formuleres som:

”HER GØR VI NOGET VED DET.” Måske suppleret af ”SAMMEN OM FREMTIDEN.”

FORESLÅEDE ELEMENTER I DEN FREMADRETTEDE KOMMUNIKATION

GENEREL KOMMUNIKATIONSSTRATEGI

Under forudsætning af at ovenstående er nogenlunde ”på kornet,” er det den ”sandhed,” som i al kommunikation gerne skal skinne igennem.

Kunsten i moderne kommunikation er i langt mindre grad at sige noget nyt – i højere grad (hvis ikke udelukkende) at være i stand til at sige det samme på nye måder og versioneret til diverse platforme.

Dette har afstedkommet, at en lang række virksomheder har omtænkt deres kommunikation fra at være kampagnebaseret til at være indhold-baseret. Arbejdsgangene i den kommunikerende del af en organisation er blevet redaktionslignende – det handler om kontinuerlig produktion af højkvalitetsindhold. Her er Midtjysk Efterskole både heldig og fremsynet – der er allerede en fungerende redaktion!

Set fra VOSTOKs synspunkt er en del af en fremadrettet kommunikationsstrategi at ”synce” denne med begivenheder på skolen, målsætningerne med elevernes udvikling i et passende mix af elevportrætter, mere officielle nyheder og reportage-agtigt stof.

Man kan eksempelvis planlægge på års-, kvartals-, måneds- og ugeniveau og herfra *versionere* til de forskellige medier og platforme.

Humlen er i alt at lade de tre fortællingstyper udfolde sig – med en overordnet ”feeling” af, at ”her gør vi noget ved det.”